

Fašista

Oswald Mosley bol vynikajúci rečník a dokázal strhnúť davy podobne ako Hitler

V atmosfére tridsiatych rokov dvadsiateho storočia naplnenej strachom sa rodili po celej Európe rôzne fašistické hnutia. Výnimkou nebola ani jedna z posledných krajín, kde ešte fungovala demokracia, Veľká Británia.

Prvé fašistické hnutia vznikali v Anglicku podľa vzoru Mussoliniho Národnej fašistickej strany - Partito Nazionale Fascista - už začiatkom dvadsiatych rokov. Žiadne z nich však nedosiahlo významný úspech a prakticky bez povšimnutia zanikli. Zmenilo sa to až vo vypätých tridsiatych rokoch. V čase ekonomickej neistoty po veľkej hospodárskej kríze, v atmosfére strachu z možného konca civilizácie, keď ľudia zmätene hľadali novú cestu, ktorá by ich priviedla k lepším zajtrajškom.

V strachu o vlastné prežitie je ľahké podľahnúť sľubom zdanlivo silného vodcu, ktorý hlása, že má odpovede na všetky problémy ľudstva. A práve to bolo vodou na mlyn pre vodcov rôznych radikálnych hnutí vrátane tých fašistických. Britskú úniu fašistov - British Union of Fascists, BUF, ktorá sa už dá považovať za naozaj masovú stranu - založili v októbri 1932. Mužom, ktorý stál pri jej zrode, bol Oswald Mosley.

Miláčik publika: Sir Oswald Mosley sa narodil do aristokratickej rodiny 16. novembra 1896. Po otcovi zdedil titul šiesteho baróna z Ancoats. Jeho rodina zbohatla v Manchestri, v okolí ktorého vlastnila rozsiahle pozemky, no on prišiel na svet v Londýne. Po štúdiách, ako sa očakávalo od synáčka z aristokratickej rodiny, sa dal na vo-

jenskú dráhu. Bojoval v prvej svetovej vojne, no po zranení pri leteckom nešťastí v roku 1916 musel vojenskú kariéru zanechať. Dal sa na politiku. Začal v Konzervatívnej strane, kde v roku 1918 získal kreslo za volebný obvod Harrow. Mosley bol vynikajúci rečník a dokázal strhnúť davy. Publikum ho milovalo a mnohí mu veštili veľkú budúcnosť. Väčšina historikov sa dokonca zhoduje, že ak by „nerobil problémy“ a normálne pokračoval v politickej kariére v Konzervatívnej strane, nepochyb-

bol však pravda. Dvadsaťštyri kandidátov New Party utrpelo drvivú porážku. Sklamáný Mosley sa tak vybral hľadať novú inšpiráciu do Talianska.

Medzi čiernokošeliarmi: V januári 1932 sa Mosley stretol v Ríme s Benitom Mussolinim, ktorý mu úplne učaroval. Stal sa jeho horlivým obdivovateľom a celé leto 1932 strávil písaním politického programu svojej budúcej strany. Nazval ho Väčšia Británia. V októbri potom založil Britskú úniu fašistov. Stranu modeloval presne po-

Foto: profimedia.sk

ne by sa bol stal premiérom Veľkej Británie. Už čoskoro sa však u neho objavil radikalizmus a absolútna neschopnosť fungovať v existujúcich politických štruktúrach. Postavil sa do opozície proti politike strany a prešiel k opozičným labouristom. Ani tam však našiel pochopenie pre svoje veľké plány, a tak založil vlastnú, Novú stranu - New Party. Mosley očakával volebný úspech a triumfálny návrat do najvyššej politiky. Opak

Dobry rečník: Mosley si vedel získať publikum, podobne ako Hitler.

dľa talianskeho vzoru. Ako symbol používali takzvané fasces - spojené prúty drev používané starovekými rímskymi úradníkmi ako symbol sily a jednoty. Snažili sa disciplinovane pochodovať vo vojenských šikoch, strana bola hierarchicky usporiadaná s „vodcom“ na čele a členovia nosili uniformy. Podľa vzoru talianskych fašistov aj Mosley zvolil čiernu farbu. Odtiaľ pomenova-

Foto: profimedia.sk

S Mussolinim: Taliansky diktátor bol pre Mosleyho vzorom.

Foto: profimedia.sk

Neúspešný politik: Sir Oswald Mosley s manželkou Dianou v roku 1962. Jeho oponenti ho považovali za podomového propagátora odpornej ideológie a darebáka.

Foto: profimedia.sk

Jablko nepadá ďaleko od stromu

Foto: profimedia.sk

Oswald Mosley mal päť detí. Syn Max chvíľu kráčal v otcových šľapajach. Ako chlapec maľoval logá BUF - blesk a kruh - po stenách londýnskych budov a organizoval párty, ktoré mali prilákať mladých ľudí k hnutiu. Po otcovej smrti sa snažil Max dostať aj do normálnej politiky a pracoval pre konzervatívcov. Poprel, že by súhlasil s otcovou fašistickou politikou, no málokto mu uveril. Bol tiež automobilovým pretekárom a v rokoch 1993 až 2009 dokonca prezidentom Medzinárodnej automobilovej federácie - FIA. Tejto pozície sa musel vzdať, keď sa na verejnosť dostali videá ukazujúce, ako spútaného Maxa obšťastňujú po nemecky hovoriace prostitútky v nacistických uniformách alebo v oblečení, aké nosili väzni v nacistických koncentračných táboroch.

Foto: ARCHÍV

Alexander Mosley: Predávkoval sa vraj kokainom.

Max Mosley: Prišiel o post prezidenta FIA po škandále s prostitútkami.

Škandalózne skončil aj najstarší syn Maxa Mosleyho. Nadaného matematika, absolventa Oxfordu, 39-ročného Alexandra Mosleyho našli v máji 2009 mŕtveho v jeho londýnskom dome. Pri jeho tele policajti objavili drogy.

nie „čiernokošeliari“ - Black-shirts.

Politikou BUF bol antikomunizmus, snaha o zničenie parlamentarizmu a nastolenie fašistického korporatívneho štátu a izolacionizmu, ktorý mal chrániť britskú ekonomiku tým, že by Británia obchodovala len v rámci svojho impéria. Spočiatku sa BUF viac-menej darilo. Mosleymu sa podarilo získať podporu viacerých vplyvných osobností a predovšetkým jedného z najčítanejších britských denníkov, Daily Mail. Ten začal o fašistoch písať v obdivnom tóne ako o spasiteľoch národa. Najznámejším je článok z titulky 8. júla 1934 pod názvom Hurá pre čiernokošeliarov!

Počet členov strany prudko rástol a dosiahol až 50-tisíc. Zdalo sa, že BUF má pred sebou veľkú budúcnosť. Malo schopného vodcu, jasný pro-

gram, podporu niekoľkých priemyselníkov a finančníkov i rastúcu členskú základňu. Pochody „čiernokošeliarov“ sa stávali čoraz častejšími, čoraz masívnejšími a čoraz zúrivejšími. Mosley sa postupne stával vážnou hrozbou pre demokraciu v krajine.

Strata vplyvných praznícov: Pre Mosleyho šlo všetko dobre až do 7. júna 1934. Na veľkom zhromaždení BUF v londýnskej hale Olympia vtedy došlo k násilnostiam. Nebolo to nič nové, pretože bitky medzi anti-fašistami a fašistami boli prakticky na všetkých zhromaždeniach BUF. Tentoraz však Mosleyho muži začali protestujúcich surovo mlátiť v žiare reflektorov a pred niekoľkými stovkami divákov. Očití svedkovia neskôr prirovnali brutálnu bitku k ruským pogromom. Jeden z protestujúcich dokonca prišiel o oko. Vyčítanie ►

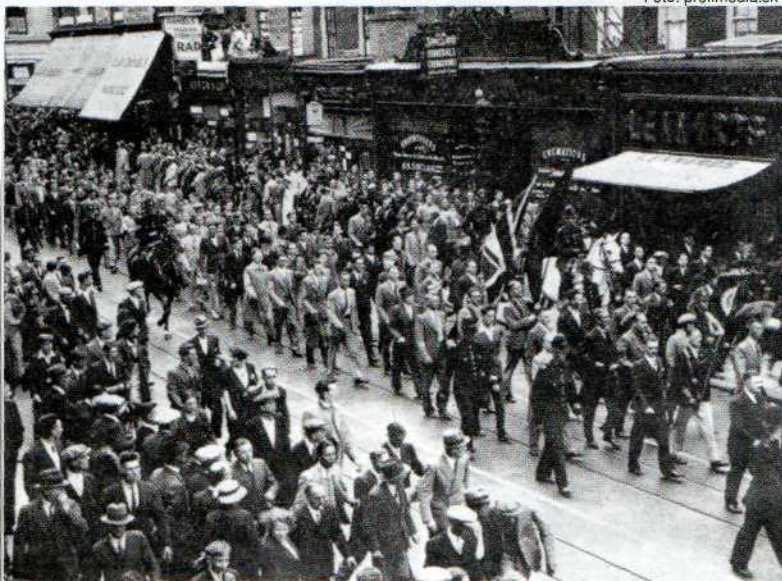

Foto: profimedia.sk

Foto: profimedia.sk

Na Cable Street: Oswald Mosley sa objavil, až keď bolo takmer po všetkom.

Mosleyho fašistov zachytené na celuloidovom páse vyvolalo veľký rozruch. Zábery zúrivých mužov v čiernych košeliach mlátiacich bezbranných protestujúcich s transparentmi obleteli celú krajinu. Takmer okamžite sa od hnutia dištancovali jeho predchádzajúci veľkí podporovatelia vrátane majiteľa Daily Mail. Strata tohto denníka bola pre Mosleyho obzvlášť bolestivá. Bez publicity, ktorej sa mu vďaka nemu dostávalo, strana strácala na zaujímavosti a Mosley musel zvoliť inú taktiku. Svoju kampaň postavil na agresívnejších základoch. Vrátil sa do ulíc a chcel oslovit' bežných ľudí a robotníkov. Zároveň s tým, fascinovaný úspechom Hitlera v Nemecku, stavil aj na zúrivy antisemitizmus a neskôr, v roku 1936, premenoval BUF na Britskú úniu fašistov a národných socialistov.

Antifašistická opozícia: Politický kapitál chcel Mosley vytĺcť upozornovaním na problémy s nezamestnanosťou a kritikou zléch podmienok na bývanie, za čo mali byť na vine Židia. Na 4. októbra 1936 zorganizoval obrovský pochod londýnskou štvrtťou East End, kde bývalo mnoho Židov. Sprievod mal ísť ulicou Cable Street a mal byť triumfálnym návratom BUF na výslnie.

Antifašistická opozícia proti pochodu protestovala, no vláda ho napriek tomu, že si uvedomovala, aké problémy

to môže priniesť, povolila. Antifašisti, anarchisti, komunisti, rôzne židovské organizácie, ale i bežní ľudia sa rozhodli Mosleyho plánu zabrániť za každú cenu. Polícia, vedomá si možného konfliktu, sústredila v East Ende prakticky všetko, čo mala.

Na rohu ulice Cable Street sa tesne pred pochodom zišlo približne 10 000 policajtov a niečo medzi 1 900 až 3 000 fašistov vrátane približne dvesto žien. Keďže bol pochod povolenou akciou, polícia sa snažila ulice vyčistiť, aby mohli fašisti prejsť. Čo však nikto nečakal, na odpor sa postavilo až 50-tisíc antifašistov vyzbrojených palicami, tehlami a malými sklenenými guľkami, ktoré hádzali policajným koňom pod nohy. Keď sa polícia snažila ulice vypratáť, sústredený dav odpovedal sprškou kameňov, zápalných fliaš a pokrikom: „Neprejdú!“ - ktorý bol analógiou hesla španielskych antifašistov počas občianskej vojny. Celá akcia antifašistov bola výborne organizovaná. Na rýchle informovanie využívali chlapcov na bicykloch, ktorí pohotovo doručovali správy o vývoji situácie. Zriadili si dokonca aj niekoľko staníc prvej pomoci pre svojich ranených. Keď antifašisti postavili na Cable Street barikádu, bolo jasné, že fašisti ani polícia nemajú šancu postúpiť ďalej, a BUF musela svoj pochod rozpustiť. Podľa pamätníkov sa

potom celá Cable Street premenila na veľkú párty, kde oslavovali porážku fašizmu.

Svadba u Hitlera: Zaujímavosťou udalostí na Cable Street bola neprítomnosť vodcu BUF Oswalda Mosleyho. Ten sa tam objavil, až keď už bolo takmer po všetkom. Vystúpil zo svojho čierneho športového auta v novej uniforme, zdvihnutou pravicom sa pozdravil so svojimi vernými, prijal od šefa polície príkazy na rozpustenie pochodu a odišiel.

Absencia Mosleyho na významnej akcii nebola náhoda. Súvisela s jeho osobným životom. Mosley bol známy sukničkárom. V roku 1920 sa oženil s dcérou vtedajšieho ministra zahraničných vecí Veľkej Británie Lorda Curzona, Cynthiou. V roku 1932 sa však stretol s Dianou Mitford Guinnessovou, ktorá, aj keď tiež vydatá, sa okamžite stala jeho milenkou. Diana svojho manžela opustila, Mosley však svoju ženu nie. Tajne sa potom stretávali a keď Cynthia v roku 1933 zomrela, zdalo sa, že v svadbe im už nič nebráni. Mosley to však videl inak. So svadbou čakal až do roku 1936. Dátum sobáša bol stanovený na 6. októbra 1936. A práve to je dôvod, prečo sa Mosley na pochode, ktorý bol dva dni pred jeho svadbou, takmer neukazoval. Nemohol riskovať zatknutie. Svadba mala byť tajná a mala sa odhrať v Berlíne v rezidencii Josefa Goebbelsa, neslávne zná-

meho Hitlerovho ministra propagandy.

Diana poznala väčšinu nacistických vodcov a tiež Adolfa Hitlera. Jej údajné sexuálne aféry s niekoľkými z nich sú však historicky nepodložené a len v rovine dohadov. Okrem svedkov sa na svadbe zúčastnili len dve osoby: Josef Goebbels a Adolf Hitler. Svadobný dar Hitlera manželom Mosleyovcom bola jeho podobizeň v striebornom ráme.

Väzenie a pokus o návrat: Čoskoro po bitke pri Cable Street schválila britská vláda zákon známy ako Public Order Act. Zakazoval nosenie uniforiem na verejných zhromaždeniach a tým prakticky úplne pochoval Mosleyho stranu. Po nacistickej invázii do Poľska a neskôr do Nórska už nemal Mosley takmer žiadnu podporu. Napriek tomu sa vláda rozhodla ako potenciálne nebezpečného posadiť ho za mreže. Takmer celú vojnu potom strávil vo väzení, od roku 1943 v domácom. Po vojne sa ešte pokúsil o návrat do politiky. Staval na myšlienke jednotného európskeho národa a neskôr sa neúspešne pokúsil založiť Národnú stranu Európy - National Party of Europe. Zhromaždenia, na ktorých v Británii rečnil, často napádali ľavičiari a on sám sa zo strachu presťahoval do Írska a neskôr do Paríža. Napísal svoje pamäti, párkrát sa objavil v televízii a párkrát sa pokúsil kandidovať za rôzne volebné obvody. Obvykle však skončil ako posledný. Jeho oponenti ho považovali za podomového propagátora odpornej ideológie a darebáka. Zomrel 3. decembra 1980 v Paríži.

Po smrti o ňom v Daily Mail písali ako o „veľmi ohovárantom a nepochopenom politikom veľikánovi svojej doby“. Mosley bol bezpochyby talentovaným politikom, vynikajúcim rečníkom a charizmatickým vodcom. Nebyť toho, že zasvätil svoj život jednej z najodpornejších ideológií, aké ľudstvo vo svojej histórii stvorilo, možno by sa o ňom dnes deti v školách naozaj učili ako o jednom z veľikánov 20. storočia. ■

JAKUB DRÁBIK